

Písomný výstup pedagogického klubu

1. Prioritná os	Vzdelávanie
2. Špecifický cieľ	1.2.1 Zvýšiť kvalitu odborného vzdelávania a prípravy reflektujúc potreby trhu práce
3. Prijímateľ	Súkromná stredná odborná škola polytechnická DSA, Novozámocká 220, Nitra
4. Názov projektu	Prepojenie teórie s praxou – vzdelávanie 4.0
5. Kód projektu ITMS2014+	312011ACZ5
6. Názov pedagogického klubu	Pedagogický klub čitateľskej gramotnosti a kritického myslenia – prierezové témy.
7. Meno koordinátora pedagogického klubu	PaedDr. Eleonóra Kopecká
8. Školský polrok	01.02.2022-30.06.2022
9. Odkaz na webové sídlo zverejnenia písomného výstupu	https://sospnitra.edupage.org/

10.

Úvod

Čitateľská gramotnosť predstavuje porozumenie, aplikovanie a posudzovanie textu za účelom dosiahnutia cieľov jedinca, rozšírenie jeho znalosti a potenciálu a aktívnu účasť v spoločnosti. Vychádzajúc z odporúčania Strategického rámca Európskej spolupráce vo vzdelávaní a odbornej príprave (ET 2020) sme zostavili plán rozvoja čitateľskej gramotnosti a kritického myslenia ako prierezovej témy.

ET 2020 odporúča:

1. Čitateľská gramotnosť je nevyhnutnou podmienkou pre získanie kľúčových kompetencií a pre dosiahnutie ďalších dôležitých cieľov vzdelávania a odbornej prípravy. Odporúčanie ET 2020: zavedenie nových foriem učenia, využívanie nových výučbových technológií, ktoré zvyšujú úroveň čitateľskej gramotnosti. Pedagogickým zamestnancom sa odporúča pracovať v tímoch, v ktorých bude prebiehať vzdelávanie vedúce k zvýšeniu úrovne gramotnosti prostredníctvom zdieľania poznatkov, vo forme Best Practice, Odborných pedagogickým skúseností a pod.
2. Čitateľskú gramotnosť je potrebné rozvíjať prierezovo, naprieč vzdelávacími oblasťami.

Plán pedagogického klubu bol zostavený aj na základe skúseností európskych SOŠ, ktoré odporúča ET 2020:

- Tréning porozumenia informatívnych textov
- Tréning čitateľských stratégií,
- rozvoj metakognície,
- špirálovitý nácvik -3S,
- Aplikácia autentických didaktických situácií v rozvoji čitateľskej gramotnosti a kritického myslenia, a ďalšie.

- Kritické myslenie je činnosť, nástroj, ktorý pomáha žiakom prejsť od povrchného k hĺbkovému učeniu, k odhaľovaniu súvislostí, k porozumeniu učiva a k tvorbe vlastných záverov.

Kriticky myslieť znamená „uchopiť myšlienku“, pochopiť jej obsah, preskúmať ju, podrobiť myšlienkové postupy skeptickému posúdeniu, porovnať ich s názormi druhých ľudí, ktorí sú odborníci v danej téme a nakoniec si vytvoriť vlastné stanovisko.

Pedagogický klub čitateľskej gramotnosti a kritického myslenia – prierezové témy bude vytvorený pedagogickými zamestnancami, ktorí zastupujú vzdelávacie oblasti platného ISCED 3A, 3C ako napr.: matematika a práca s informáciami, jazyk a komunikácia, človek a príroda, človek a spoločnosť a tiež pedagogickými zamestnancami vyučujúcimi odborné predmety.

Klub bude fungovať počas školských rokov, od septembra 2020 do januára 2023 (spolu 25 mesiacov) a jeho udržateľnosť vychádza z koncepcie nového modelu SOŠ v Systéme duálneho vzdelávania, ktorého súčasťou sú „riešiteľské rady“ tímov pre predmetné vzdelávacie oblasti.

Spôsob organizácie: stretnutia 2 krát do mesiaca. Dĺžka jedného stretnutia: 3 hodiny.

Varianta klubu: pedagogický klub s výstupmi.

Zameranie pedagogického klubu:

Pedagogický klub sa bude zameriavať na rozvoj čitateľskej gramotnosti a kritického myslenia v rámci vzdelávacích oblastí, ako prierezovej témy.

Cieľom realizácie aktivít pedagogického klubu je zvýšenie odborných kompetencií pedagogických zamestnancov pre ďalšie zvyšovanie úrovne čitateľskej gramotnosti a kritického myslenia žiakov naprieč vzdelávaním.

Čitateľská gramotnosť je dôležitou schopnosťou žiaka a nevyhnutným predpokladom pre ďalší osobnostný a profesijný rast žiaka.

Žiak s primeranou úrovňou čitateľskej gramotnosti dokáže:

- Hľadať súvislosti medzi javmi,
- Pýtať sa a hľadať odpovede,
- Vytvárať vizuálne a iné, zmyslové predstavy (myslieť abstraktne),
- Vytvárať hodnotiace posúdenia,
- Identifikovať najdôležitejšie myšlienky v texte (kriticky myslieť),
- Vytvárať syntézu poznania.

Čitateľská gramotnosť a kritické myslenie, ako prierezové témy naprieč vzdelávacími oblasťami SOŠ sú dôležitým faktorom dosiahnutia primeranej úrovne deskriptorov príslušnej kvalifikácie, ktorú stredná odborná škola zastrešuje poskytovaním študijných / učebných odborov a ich odborným zameraním.

Úspešná implementácia prvkov systému duálneho vzdelávania je v úzkom spojení s dosiahnutím primeranej úrovne čitateľskej gramotnosti žiakov (deskriptory: samostatnosť, samostatná práca žiaka, porozumenie textu, schopnosť prijať zodpovednosť za svoju prácu, vytvoriť analýzu textu, syntézu údajov, práca s nesúvislým textom, primerane rozvinuté sociálne kompetencie).

V rámci činnosti pedagogického klubu sa chceme zaoberať najefektívnejšími metódami a stratégiami pre rozvoj čitateľskej gramotnosti a kritického myslenia. Čitateľská gramotnosť má dve hlavné línie: základnú a kritickú. Základná zahŕňa znalosti, schopnosti, postoje uplatňované pri výbere textu a samotné čítanie s porozumením. Kritická čitateľská gramotnosť zahŕňa znalosti, schopnosti a postoje pri hodnotení informácií v texte s ohľadom na jeho obsahovú a formálnu stránku (napr. argumentácia), posudzovanie obsahu textu porovnávaním s vlastnými skúsenosťami, spôsob čítania a stratégia práce s textom. Obe zložky sú neoddeliteľné a vzhľadom ku komplexným potrebám spoločnosti a trhu práce sú pre absolventov SOŠ nevyhnutné.

Ďalšie činnosti, ktoré budú realizované v rámci pedagogického klubu:

- Tvorba Best Practice,

- Prieskumno-analytická a tvorivá činnosť týkajúca sa výchovy a vzdelávania a vedúca k zlepšeniu a identifikácii OPS,
- Výmena skúseností pri aplikácii moderných vyučovacích metód,
- Výmena skúseností v oblasti medzi-predmetových vzťahov,
- Tvorba inovatívnych didaktických materiálov,
- Diskusné posedia a štúdium odbornej literatúry,
- Identifikovanie problémov v rozvoji čitateľskej gramotnosti žiakov a možné riešenia.

Stručná anotácia:

Pedagogický klub čitateľskej gramotnosti a kritického myslenia– prierezové témy sa zaoberal nasledujúcimi témami:

- Organizačné formy vzdelávania, a ich vplyv na rozvoj čitateľskej gramotnosti, OPS v danej oblasti, prezentácia OPS, projektová vyučovacia metóda, didaktický nápadník.

Kľúčové slová:

Čitateľská gramotnosť, kritické myslenie, zvyšovanie úrovne kľúčovej kompetencie, inovatívne metódy, organizačné formy, zdieľanie skúseností.

Zámer a priblíženie témy písomného výstupu

Zámerom nášho výstupu je popísať aktivity zrealizované učiteľmi, členmi pedagogického klubu na zasadnutiach pedagogického klubu čitateľskej gramotnosti a kritického myslenia- prierezové témy.

Priblíženie témy:

Pedagogický klub sa zameriava na rozvoj čitateľskej gramotnosti a kritického myslenia v rámci každej zo vzdelávacích oblastí, ako prierezovej témy. Cieľom realizácie aktivít pedagogického klubu je zvýšenie odborných kompetencií pedagogických zamestnancov pre ďalšie zvyšovanie čitateľskej gramotnosti u žiakov a zlepšenie výsledkov žiakov v medzinárodných testovaniach.

Čitateľská gramotnosť je univerzálna technika, ktorá robí žiaka schopným nielen prečítať slová, ale aj pochopiť význam textu. Pri takomto chápaní problematiky čitateľskej gramotnosti nie je až tak veľmi dôležitá ani rýchlosť, ani plynulosť čítania, ale podstatné je porozumenie textu a používanie informácií z neho. Súčasťou čitateľskej gramotnosti je rozvoj komunikatívnych kompetencií žiaka.

Tieto aspekty je potrebné premietnuť nielen do osvojovania si poznatkov o jazyku (jazyková kompetencia), ale i o ich vhodnom použití v rôznych komunikačných situáciách (komunikačná kompetencia). Pedagogický klub nám poskytuje väčší priestor na vlastnú tvorbu učebných materiálov týkajúcich sa jazykových prejavov, prácu s informáciami, čitateľskú gramotnosť a schopnosť argumentovať.

Jadro:**Popis témy/problém****Problém:**

Problém ostáva stále ten istý, Slovenská republika dosiahla v poslednom meraní PISA 2018 v čitateľskej gramotnosti výkon na úrovni 458 bodov, priemer krajín OECD bol 487 bodov. Tak ako vo všetkých predchádzajúcich cykloch, aj v PISA 2018 sa výkony slovenských žiakov v čitateľskej gramotnosti nachádzajú pod priemerom zúčastnených krajín OECD. Výkon porovnateľný s výkonom Slovenska majú krajiny Čile, Grécko a Ukrajina. Z krajín OECD dosiahli významne nižšie priemerné výsledky v porovnaní so SR žiaci z Mexika a Kolumbie. V porovnaní s rokom 2015 sa priemerný výkon našich žiakov v uvedenej oblasti zvýšil o 5 bodov, čo však nie je štatisticky významný rozdiel. Ak porovnáваме priemerný výkon našich žiakov s rokom 2009, kedy bola čitateľská gramotnosť poslednýkrát hlavnou sledovanou oblasťou, skóre našich 15-ročných žiakov zaznamenané v roku 2018 je významne nižšie o 19 bodov. V rizikovej skupine sa v PISA 2018 nachádza porovnateľné množstvo našich žiakov (31,4 %), ako bolo zaznamenané v štúdiu PISA realizovanej v roku 2015 (32,1 %). Oproti roku 2009 však percentuálne zastúpenie žiakov v rizikovej skupine v PISA 2018 narástlo (rozdiel predstavuje 9,1 percentuálneho bodu a je štatisticky významný). Títo žiaci nedisponujú ani najzákladnejšími čitateľskými zručnosťami, ktorých nadobudnutie je nevyhnutné pre ďalšie vzdelávanie. Riešenie tejto situácie si vyžaduje dlhodobú a systematickú prácu.

Záver:**Zhrnutia a odporúčania pre činnosť pedagogických zamestnancov**

Na základe našich skúseností odporúčame zvýšiť podiel nezávislého učenia, nakoľko podporuje nielen motiváciu žiaka pre tvorivú prácu s textom, ale aj schopnosť argumentácie, prácu so zdrojmi, čo je súčasťou rozvoja kritického myslenia.

Nezávislé učenie

Independent learning

Ide o minimálny zásah učiteľa, je to prístup založený na analýze zdrojov informácií.

Ide o najlepšiu vyučovaciu metódu pre aplikáciu IKT a rozvoj čitateľskej gramotnosti. Pri nezávislom učení sa žiaci naučia krátky tematický celok.

Činnosť žiakov:

- Vyhľadávanie informácií
- Písanie si poznámok
- Kladenie otázok a hľadanie odpovedí

Ide o činnosť bez známkovania

Hodnotenie – napr. testovaním.

Činnosť učiteľa:

- Oboznámi žiakov s vhodnými zdrojmi informácií
- Monitoruje priebeh práce / na 1 žiaka, približná časová dotácia 3 min.

Odporúčaný podiel nezávislého učenia: 20%

Zadanie pre IL býva podrobné, tvorí ho séria úloh, prípadne má podobu pracovných listov. K zadaniu prikladáme zoznam odkazov na zdroje.

Hlavný problém pre žiaka – neverí sám sebe, pri akomkoľvek probléme hľadá pomoc u učiteľa.

Osvedčené rady:

Vytvorte a na počítači napíšte záznamy určené k opakovaniu. Ich súčasťou musí byť i súhrnné grafické znázornenie.

Svoje záznamy porovnajte s poznámkami aspoň 2 žiakov.

Výstupom IL môže byť:

- Žiaci si pripravujú prezentáciu pre spolužiakov,
- Vypracujú návrh na riešenie problému,
- Vypracujú alternatívne riešenia problému,
- Vytvorí si podklady do diskusie,
- Vytvorí záver pre určitý pozorovaný jav, identifikujú kľúčové otázky.

Žiakom musí byť jasné, že hlavným účelom IL je naučiť sa nezávislej práci.

Na záver sme diskutovali o rozvoji kľúčovej kompetencie kritické myslenie. Kritické myslenie je nástroj, ktorý umožňuje žiakom do hĺbky porozumieť učivu, slúži k hľadaniu a nachádzaniu súvislostí a vyvodzovaniu vlastných názorov.

Začínali sme si činnosti žiakov, pri ktorých dochádza k podpore kritického myslenia:

- Vyhľadávajú, analýza a spracovanie informácií,
- Vyhodnotenie objektívnosti rôznych zdrojov informácií.
- Ďalej je potrebné, aby žiaci vo vyššej miere:
  - Riešili problémové úlohy.
  - Učili sa rozlišovať hypotézy od vedeckých tvrdení.
  - Skúmali sme príčiny javov, ich dôsledok a vzťah medzi nimi.

- Formulovali sme hypotézy na základe známych informácií.
- Vytvárali sme riešiteľské tímy, učili sa tímovej práci.
- Diskutovali a správne argumentovali.

Zhodli sme sa na potrebe uplatňovať najnovšie vzdelávacie teórie – konštruktivizmus, konektivizmus – vo výučbe, rozvíjame kritické myslenie žiaka. Teória konštruktivistického poznávania a učenia sa vychádza z predpokladu, že žiak v aktívnej interakcii s prostredím postupne konštruuje svoj poznatok. Stáva sa bádateľom, skúma vzájomné vzťahy medzi javmi, stanovuje a overuje hypotézy. Odporúčame preto, aby vyučovanie tak prebiehalo v troch fázach - trojfázový model učenia:

- Evokácia (používame metódu brainstorming).
- Uvedomenie si významu (vytvárame vzťahov medzi známymi a novými poznatkami).
- Reflexia (schopnosť uplatniť získané poznatky v praktických úlohach).

Aktivity, ktoré sme odporúčali v rámci celého konania klubu, sa spájajú s trojfázovým modelom učenia, ktorý priamo súvisí s rozvojom kritického myslenia, keďže aktívny je na hodine žiak a učiteľ je v pozícii koordinátora aktivít a garantom prijatých záverov hypotéz - hodnotiacích posúdení.

Existujú ďalšie metódy rozvoja kritického myslenia ako napríklad:

- Metóda I.N.S.E.R.T
- Brainstorming
- Myšlienkové mapy
- Tvorivé písanie
- Metóda päťlístka

O týchto metódach sme našli veľa informácií v odbornej literatúre. Odporúčame najmä tvorbu myšlienkových máp, pre ich schopnosť rozvíjať žiaka prierezovo. Dôležitá je tiež diskusia o chybe, ktorú žiak v práci urobil a je príležitosťou na objasnenie neznámych pojmov, vzťahov a súvislostí.

Odporúčame pre podporu čitateľskej gramotnosti motivačnú demonštráciu, čo môže byť napríklad zaujímavá audiovizuálna ukážka, odborný text, situačný dialóg alebo iný materiál viažuci sa k preberanej učebnej téme. Na motivačnú demonštráciu sa v súčasnosti používa moderná technika (audiovizuálne a interaktívne pomôcky – rádio, video, interaktívna tabuľa) s nahrávkou odborného

textu. Tieto digitálne nástroje motivujú žiakov, emocionálne ich pripravujú na prijímanie nových poznatkov.

OPS

Motivačný nadpis

V odborných zdrojoch sme sa dočítali o metóde, pri ktorej nepoužijeme priamy nadpis ako napríklad „Nanotechnológie v priemysle,“ ale nepriamo, pomocou nadpisu, ktorý u žiakov vyvolá zvedavosť, napr. pri téme nanotechnológie sa použije motivačný nadpis „Ako operovať srdce bez skalpelu?“. Motivácia sa umocní tým, že žiaci o danej téme diskutujú.

Heuristická metóda je pre nás vrcholom v metódach tvorivosti. Odporúčame hlavne prístup **DITOR**. Je to akronym odvodený od začiatkových písmen základných krokov tohoto postupu:

D- definuj problém - znamená snahu orientovať sa v prostredí a vybrať si problém

I- informuj sa - zameraný na zhromažďovanie všetkých dostupných informácií

T- tvor riešenia, predstavuje tvorivú prácu študentov takými postupmi, akým je napr. brainstorming

O- ohodnot' riešenia - cieľom je posúdiť a vybrať tie návrhy, ktoré sú hodnotené z hľadiska kritérií - čas, náklady, podmienky a podobne

R- realizuj riešenie - sú to konkrétne kroky pri realizácii riešenia

Možné využitie: pri vyučovaní napr. analýza riešenia problémov vo vyučovaní odborného jazyka prostredníctvom rôznych interaktívnych učebných pomôcok, napr. interaktívnej tabule.

• **Heuristická metóda analýzy prípadu (case study)** - je metóda založená na prešetrení, analýze a diagnóze podrobného popisu problému alebo situácie. Problém môže byť skutočný alebo simulovaný, metóda vyžaduje ponorenie sa do problému a jeho následné rozlíšenie. Metóda analýzy prípadu existuje v mnohých variantoch napr.

- kritická nehoda
- ďalší variant metódy, tam, kde je prípad už rozvinutý a odhalený, musia žiaci určiť, čo sa pravdepodobne odohrá ďalej
- prehranie celého prípadu

V rámci každej vyučovacej hodiny (teoretické aj praktické vyučovacie hodiny) pracujú žiaci s informáciami a práve preto je potrebné vytvoriť u žiakov určitý postup – návyk ako pristupovať k zverejneným informáciám a akým spôsobom overiť ich dôveryhodnosť. Získajú tak dôležitú kompetenciu a vyššiu úroveň čitateľskej gramotnosti pre život. Uplatnenie integrovaného modelu myslenia a postupov rozvoja kritického myslenia sa stáva jedinečnou príležitosťou na vedenie odbornej diskusie, formovanie názorov mladej generácie na historické udalosti, na tvorbu a život významných spisovateľov, vedcov, globálne problémy sveta.

V rámci vzdelávacieho procesu sa tak otvára priestor aj na rozvoj tejto dôležitej schopnosti – integrovaného myslenia. Existuje veľmi veľa rôznych aktivít, ktoré podnecujú a prehľbujú túto

kompetenciu. Zväčša sú to samostatné lekcie alebo kurzy. Výhodou pre rozvoj čitateľskej gramotnosti je integrované prepojenie prostredníctvom mnohých všeobecnovzdelávacích aj prírodovedných predmetov. V rámci uplatnenia integrovanej tematickej výučby žiak spája poznatky z rôznych odborov, pracuje s informáciami, analyzuje ich a vytvára hypotézy, ktoré následne overuje. Je veľmi dôležité rozvíjať kognitívne myslenie žiaka, jeho kreativitu a zmysel pre inovácie. Tieto schopnosti potrebuje pre svoj ďalší život a pre jeho lepšie uplatnenie na trhu práce.

Odporúčame pokračovať v pláne činnosti pedagogického klubu aj nasledujúci školský rok.

11. Vypracoval (meno, priezvisko)	PaedDr. Eleonóra Kopecká
12. Dátum	30.06.2022
13. Podpis	
14. Schválil (meno, priezvisko)	Ing. Oľga Hodálová
15. Dátum	30.06.2022
16. Podpis	